

VOCAȚIA OFIȚERULUI DE INVESTIGAȚII ÎN ALEGEREA LINIEI DE COMPORTAMENT PRIVIND EFECTUAREA ASI ÎN CONTEXTUL ACTUALELOR REFORME

Alexandru PARENIUC,
*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef adjunct al Direcției studii și management al calității
a Academiei „Ștefan cel Mare”*

Nicolae GULCEAC,
*asistent universitar al Catedrei Instruire militară
și intervenții profesionale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rezumat

Articolul cuprinde o analiză succintă a comportamentului ofițerului de investigații și vocația acestuia în alegerea tacticii de efectuare a cercetării infracțiunilor presupuse sau săvârșite prin prisma activității speciale de investigații.

Cuvinte-cheie: activitatea specială de investigații, aptitudini, abilități, dezvoltare, carieră, experiență, chemarea, munca și scopul, prevenirea criminalității, vocația, talent.

Summary

The article contains a brief analysis of the behavior of the investigating officer and their vocation in choosing tactics to investigate crimes presumed or committed through the special activity of investigations.

Keywords: special investigation activity, skills, abilities, development, career, the experience, call, work and purpose, crime prevention, vocation, talent.

Aproape nu există faptă aflată în activitatea Poliției în care să nu fie folosite acțiuni de investigații (cu caracter secret și/sau public) pentru a identifica autorii ori pentru a stabili cauzele și împrejurările, care au determinat și au favorizat săvârșirea infracțiunilor. Activitatea specială de investigații (în continuare ASI) efectuată în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor – este o modalitate rapidă și eficientă de obținere a informațiilor de interes operativ, fiind folosită foarte frecvent de către toate serviciile și formațiunile Poliției. „Ea nu este numai o metodă de obținere a informațiilor, ci este și o excelentă varietate de verificare și completare a acestora” [1, p. 11].

Evoluția criminalității, diversitatea formelor prin care aceasta se manifestă ca și gravitatea unora dintre ele, au determinat că prevenirea acestui flagel să devină o chestiune de ordin planetar. Se poate spune că în afară de criza morală și cea economică, criminalitatea continuă să fie cea de-a treia mare problemă cu care se confruntă majoritatea țărilor lumii. De aceea, astăzi, toate statele lumii, toate organismele internaționale, guvernamentale și nonguvernamentale cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității sunt preocupate să găsească modalități prin care să poată cel puțin stăpâni, diminua sau controla, dacă nu stopa acest fenomen.

În cele ce urmează ne propunem să abordăm linia de comportament al ofițerului de investigații și vocația sa privind efectuarea activității speciale de investigații în vederea aprecierii modului în care aceasta poate fi utilizată în procesul investigării/ cercetării infracțiunilor „... *presupuse sau săvârșite...*” [2].

Practica activității subdiviziunilor specializate ale Poliției și ale altor subiecți ce efectuează ASI în vederea combaterii criminalității demonstrează că anume prin realizarea măsurilor speciale de investigații, metodelor investigativ-operative este posibilă relevarea oportună a intențiilor criminale, a acțiunilor infracționale în curs de pregătire, precum și a tentativelor de infracțiuni. Totodată, ASI permite nu numai de a depista faptele ilicite în curs de pregătire, dar și de a realiza măsurile speciale de investigații necesare pentru a curma sau a preveni comiterea lor. La fel, prin intermediul ASI devine posibilă constatarea deplină a circumstanțelor infracțiunii săvârșite, a motivelor care au favorizat săvârșirea ei, precum și obținerea de date și probe care ar asigura demonstrarea vinovăției făptuitorilor. În cele din urmă, efectuarea activității speciale de investigații, metodelor investigativ-operative în procesul colectării informațiilor primare și documentării lor permite de a întreprinde activități în vederea asigurării reparării prejudiciului (moral, material) cauzat prin infracțiune.

Analiza aspectelor menționate mai sus identifică ipoteza că activitatea specială de investigații constituie trei aspecte, de fapt trei etape ale unui proces unitar:

- a) culegerea informațiilor;
- b) verificarea informațiilor;
- c) valorificarea informațiilor.

Etapele nominalizate se succed în ordinea enunțată, se presupun și se completează reciproc, ca laturi ale aceluiași întreg ce are drept finalitate prevenirea faptelor antisociale, identificarea autorilor infracțiunii/lor și maritorilor acestora, recuperarea pagubelor și administrarea probatoriului, elucidarea altor cauze care sunt puse în fața Poliției și altor subiecți care efectuează ASI spre o soluționare competentă. De aceste activități depinde succesul sau insuccesul ASI, prin faptul că valorificarea corectă a unei informații are drept rezultat încununarea cu succes a numeroase activități ce au premers

obținerea ei, după cum valorificarea ei necorespunzătoare poate aduce grave prejudicii atât cauzei în speță, cât și activității în ansamblu.

Din aceste considerente, ASI este pe cât de spectaculoasă, pe atât și de dificilă. Ea solicită la maximum talentul, inteligența, îndrăzneala, temeritatea ofițerilor de investigații și presupune o temeinică pregătire, cunoștințe din cele mai diverse domenii, dar mai cu seamă din minunatul și controversatul univers al comportamentului omenesc. Munca de culegere investigativă de informații este o datorie a fiecărui ofițer de investigații în beneficiul binelui social, urmărindu-se prin ea, de fapt, o mai eficientă protecție a cetățenilor în fața infraționalității, care, mai ales pe fondul crizelor economice și morale, tinde să ia amploare.

Carierea și vocația sunt două aspecte foarte importante pentru fiecare ofițer de investigații, prin care se vor dezvolta mai multe cunoștințe, abilități, valori, aptitudini, competențe care au legătură cu munca pe care o va face și nu numai. În timp ce cariera este drumul pe care îl face funcționarul subdiviziunii specializate în cadrul unei autorități care efectuează activitatea specială de investigații și până unde poate ajunge pe cale ierarhică, acceptând toate oportunitățile primite, pornind de la cel mai de jos post până la cel mai înalt posibil, vocația este cu mult mai mult de atât.

Vocația scoate tot ce este mai bun în tine. Este ca și cum în fiecare zi scoți în evidență, fără un efort anume, tot ceea ce știi să faci, folosind toată trusa ta de abilități, de talente cu care te-a înzestrat natura și pe care le-ai dezvoltat de-a lungul vieții. În vederea atingerii acestor eforturi și cum a menționat Ministra Afacerilor Interne Ana Revenco „*Angajații din cadrul sistemului afacerilor interne trebuie să fie o mândrie pentru cetățenii țării noastre, iar prioritatea noastră este să asigurăm un salariu mai bun, condiții de muncă mai bune și dotări performante*” [3], ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate care efectuează ASI trebuie să dispună de un devotament fără rezerve față de statul Republica Moldova, perseverență, onestitate, nepărtinire, conștiinciozitate, simțul răspunderii pentru misiunea încredințată.

Se cunoaște că „*ofițerul de investigații care efectuează activitatea specială de investigații își realizează sarcinile în mod independent...*” [4], iar tactica de colectare a informației prin metoda investigării arată că, în acest proces, factorii de ordin psihologic joacă un rol principal. În majoritatea cazurilor succesul depinde de iscusința ofițerului de investigații de a stabili contactul psihologic în timpul comunicării, de a influența asupra sferei psihologice conștiente și inconștiente. Acest lucru se întreprinde în mai multe scopuri, unul din ele fiind provocarea persoanei pentru prezentarea informației confidențiale necesare.

Cunoașterea legităților psihologice, utilizarea în cadrul ASI a anumitor metode psihologice determinate, ajută în activitatea funcționarilor autorităților ale căror subdiviziuni specializate efectuează ASI să reglementeze și să

cruțe relațiile cu persoanele cointeresate mai vast; să înțeleagă motivele comportamentului lor, pentru a cunoaște realitatea obiectivă, pentru a o aprecia corect și pentru a folosi rezultatele cunoașterii în activitatea lor practică.

Este bine știut că *Psihologia* nu este o știință abstractă, care se ocupă cu anumite probleme teoretice dificile, ci un element important în formarea oricărui specialist cult” [5, p. 44]. Practic nu există nici un domeniu de activitate a omului, unde implicarea Psihologiei n-ar favoriza această activitate.

„Cunoașterea Psihologiei este extrem de importantă pentru stabilirea adevărului. Pentru a cunoaște adevărul, pentru a face concluziile corespunzătoare, nu este de ajuns de a cunoaște și respecta cerințele Psihologiei. Cunoașterea lor acordă posibilitatea de a controla procesele proprii cognitive, emoționale pentru a verifica și a direcționa aceste procese altor persoane pentru a primi soluții corecte. Aspectul principal în activitatea funcționarilor subdiviziunilor operative este lucrul cu persoanele care încadrează un șir de aspecte legate reciproc: studierea și aprecierea persoanei, stabilirea și dezvoltarea cu ei a contactelor psihologice, influența psihologică personală asupra lor etc.” [6, p. 3].

Acumularea cunoștințelor psihologice devine un element important în rândurile funcționarilor Poliției. Comunicarea permanentă cu persoanele care posedă calități psihologice negative, necesitatea de a afla fapte și circumstanțe care provoacă emoții negative – toate acestea esențial complică procesul de cunoaștere și pot provoca abateri de la adevăr.

Legile Psihologiei ajută la determinarea măsurilor/ metodelor, care înlătură sau esențial reduc influența condițiilor negative de cunoaștere, ajută la crearea unor asemenea condiții de activitate ce vor înlătura greșelile privind aprecierea (evaluarea) faptelor de către funcționarii subdiviziunilor specializate.

Pentru stabilirea adevărului nu este necesar numai de a cunoaște care schimbări se produc în psihicul persoanelor nominalizate, dar și ce ar putea influența corect asupra lor, pentru a primi de la ei informații care ar oglindi obiectiv elementele reflectate de ei.

Pentru realizarea acestei metode de influență, funcționarii subdiviziunilor specializate ale autorităților care efectuează ASI au nevoie nu numai de cunoștințe psihologice semnificative, dar și de o pregătire psihologică specială, fără de care este imposibil de a determina metoda de influență, de a evalua rezultatele ei, de a schimba direcțiile proceselor psihice ale persoanelor prin intermediul cărora se stabilește adevărul obiectiv. Aceste noțiuni în ansamblu sunt negreșit capabile să lărgească viziunea funcționarilor subdiviziunilor specializate și să-i ajute în combaterea criminalității, conceperii nejustificat de îngustă și unilaterală a aspectelor ce țin de organizarea luptei contra criminalității, a prevenirii infracțiunilor, a reducerii intensității proceselor criminale etc.

Procedeele psihologice de cercetare largesc diapazonul activităților speciale de investigații/ investigativ-operative ale ofițerilor de investigații pentru relevarea, preîntâmpinarea și curmarea activității criminale a unor persoane concrete, fapt ce necesită sprijin nu numai pe date obiective – dar și pe factori subiectivi prin care se manifestă această activitate.

Eșecurile încercărilor de a stabili un control asupra criminalității și de a elabora mecanisme corespunzătoare cu adevărat eficace constituie un motiv suficient de a afirma că la noi în Republica Moldova lipsește însăși ideologia de contracarare și control eficient asupra criminalității. Mai mult decât atât, multe aspecte ale bazelor conceptuale privind combaterea criminalității s-au învechit și nu mai sunt funcționale. Astăzi este importantă încercarea de a da un impuls înnoirii arsenalului de idei investigative cu caracter conceptual-operativ, de a depune eforturi întru pregătirea ofițerilor de investigații pentru astfel de schimbare.

În concluzie, linia de comportament al ofițerului de investigații la cercetarea infracțiunilor este una aparte și se caracterizează prin nevoia de a împăca mai multe aspecte de ordin juridic, ontologic și estetic, profesional; și de sacrificiu în același timp, căci să fii ofițer de investigații la noi în țară reprezintă un act de curaj ce presupune renunțarea la un trai confortabil și liniștit. Însă mulți dintre cei care au făcut acest pas simt o chemare care le va permite să implementeze în viață acele idealuri pe care le-au preluat. În aceasta constă cheia introspecției și a analizei pe care trebuie să și-o facă cel ce aspiră să devină ofițer de investigații. El trebuie să se cerceteze bine pe sine, să posede un înalt nivel de dezvoltare multilaterală: cunoaștere temeinică a profesiei îmbrățișate, a valorilor spirituale naționale și general umane, perfecționare permanentă a cunoștințelor de specialitate.

Bibliografie:

1. Mejinschi V. ș.a. Activitatea investigativ-operativă a OAI. Chișinău, 2009. 400 p. CZU 351.74(478), ISBN 978-9975-930-70-3.
2. Codul procesual penal al RM, art.1, alin.(2). Publicat: 07.06.2003 în Monitorul Oficial nr. 104-110 art. nr. 447.
3. Activitatea MAI – realizări și priorități | Ministerul Afacerilor Interne (gov.md)
4. Legea RM nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații. Art.6, alin.(3).
5. Месяцев В.Н. Основы общей и медицинской психологии. – Москва, 1968. с. 44.
6. Чуфаровский Ю.В. Психология в оперативно-розыскной деятельности. Право и закон. – Москва, 1996.